

Επίκαιρα

Θέματα Συνταγματικού Δικαίου

Υπεύθυνος ύλης: Ξενοφών Κοντιάδης

Απρίλιος 2014, Τεύχος 34

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Πώς η αρχή της ‘υπεύθυνης δημοσιογραφίας’ άλλαξε τη δημοσιογραφία και τη νομοθεσία περί δυσφήμισης στον Καναδά και το Ηνωμένο Βασίλειο»,
Rick Pildes
- «Ασυμβίβαστο βουλευτικού και υπουργικού αξιώματος»,
Ιωάννης Βαρβιτσιώτης
- «Η ασυλία της Χρυσής Αυγής»,
Ξενοφών Κοντιάδης
- «Παιχνίδια με τη δικαιοσύνη και τη δημοκρατία»,
Γιώργος Κατρούγκαλος
- «Γνωμοδότηση περί της προτάσεως δυσπιστίας του ΣΥΡΙΖΑ στις 30/3/2014»
Κώστας Χρυσόγονος

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Προγράμματα

- Χαρτογράφηση των συστημάτων παιδικής προστασίας στην Ευρώπη

Εκδηλώσεις

- Κοινωνικό έλλειμμα-Έλλειμμα δικαιωμάτων; Τι (δεν) κάνει η Ευρώπη της κρίσης

New Blog:

- Constitution-Making and Constitutional change

Πώς η αρχή της «υπεύθυνης δημοσιογραφίας» άλλαξε τη δημοσιογραφία και τη νομοθεσία περί δυσφήμισης στον Καναδά και το Ηνωμένο Βασίλειο

Rick Pildes, καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, New York University

Οι πρόσφατες αποκαλύψεις από τον τύπο σχετικά με σκάνδαλα που εμπλέκεται ο δήμαρχος του Τορόντο δεν θα είχαν δει το φως της δημοσιότητας αν δεν είχαν προηγηθεί το 2009 σημαντικές αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο της δυσφήμισης, τις οποίες επέφεραν δύο σημαντικές αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Καναδά. Οι αλλαγές αυτές έχουν μεγάλο ενδιαφέρον για το συγκριτικό δίκαιο, καθώς αποτελούν μια διαφορετική προσέγγιση της δυσφήμισης από την αυτή των Ηνωμένων Πολιτειών.

Το 2009, το Ανώτατο Δικαστήριο του Καναδά αναγνώρισε την αρχή της «υπεύθυνης δημοσιογραφίας» ως απόκρουση της κατηγορίας για δυσφήμιση. Στην απόφαση *Grant v. Torstar Corp.*, το Δικαστήριο έκρινε ότι «αν μια ιστορία αφορά ένα θέμα δημοσίου ενδιαφέροντος και ο δημοσιογράφος μπορεί να αποδείξει ότι έπραξε ό,τι ήταν εύλογο υπό τις συνθήκες που υπήρχαν για να αποκαλύψει την αλήθεια, αυτό αποτελεί απόκρουση της κατηγορίας για δυσφήμιση. Δεν θα χρειάζεται πια οι δημοσιογράφοι να αποδεικνύουν το αληθές από όσα είπαν ή έγραψαν, αλλά μόνο να στοιχειοθετήσουν ότι το θέμα έχει δημόσιο ενδιαφέρον και ότι έκαναν τη δουλειά τους με υπευθυνότητα».

Υιοθετώντας τη νέα αυτή αρχή ο Καναδάς ακολούθησε το δρόμο που είχε ανοίξει ήδη η Βουλή των Λόρδων στην Αγγλία, η οποία είχε αναμορφώσει την αγγλική νομοθεσία περί δυσφήμισης υιοθετώντας το κριτήριο της «υπεύθυνης δημοσιογραφίας». Πρέπει να σημειωθεί ότι το Ανώτατο Δικαστήριο του Καναδά πρόσφατα χρησιμοποίησε τον όρο «υπεύθυνη επικοινωνία», αποσκοπώντας να παρακάμψει το ερώτημα ποιος έχει τη δημοσιογραφική ιδιότητα.

Από τότε που το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ είχε εκδώσει την απόφαση *New York Times v. Sullivan* το 1964, συνταγματοποιώντας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Πώς η αρχή της ‘υπεύθυνης δημοσιογραφίας’ άλλαξε τη δημοσιογραφία και τη νομοθεσία περί δυσφήμισης στον Καναδά και το Ηνωμένο Βασίλειο»,
Rick Pildes
- «Ασυμβίβαστο βουλευτικού και υπουργικού αξιώματος»,
Ιωάννης Βαρβιτσιώτης
- «Η ασυλία της Χρυσής Αυγής»,
Ξενοφών Κοντιάδης
- «Παιχνίδια με τη δικαιοσύνη και τη δημοκρατία»,
Γιώργος Κατρούγκαλος
- «Γνωμοδότηση περί της προτάσεως δυσπιστίας του ΣΥΡΙΖΑ στις 30/3/2014»
Κώστας Χρυσόγονος

τους κανόνες που διέπουν τη δυσφήμιση, οι Ηνωμένες Πολιτείες στη στάθμιση ανάμεσα στον δημόσιο διάλογο και στην προστασία της υπόληψης των δημοσίων προσώπων έχουν κλίνει υπέρ της προστασίας του δημοσίου διαλόγου περισσότερο από κάθε άλλη χώρα. Σύμφωνα με το κριτήριο του «πραγματικού δόλου», ένα δημόσιο πρόσωπο δεν δικαιούται να αποζημιωθεί για δυσφημιστικά ψεύδη που αφορούν τη δημόσια συμπεριφορά του, εκτός αν αποδείξει ότι ο ψευδής ισχυρισμός έγινε με γνώση ότι ήταν ψευδής ή με απερίσκεπτη αδιαφορία για το κατά πόσον ήταν ψευδής ή όχι.

Σε εντελώς αντίθετη κατεύθυνση, η νομοθεσία του Καναδά και του Ηνωμένου Βασιλείου έθετε στους δημοσιογράφους το βάρος απόδειξης της αλήθειας των δημοσιευμάτων ή του ότι αποτελούν εύλογο σχόλιο. Με την υιοθέτηση της αρχής της «υπεύθυνης δημοσιογραφίας» το νομοθετικό πλαίσιο του Ηνωμένου Βασιλείου και του Καναδά ακολούθησε μια εναλλακτική προσέγγιση της δυσφήμισης, η οποία μείωσε την απόσταση που χώριζε τις χώρες αυτές από τις ΗΠΑ. Η διαφοροποίηση αυτή δημιούργησε τις προϋποθέσεις ώστε να δημοσιευτούν οι ειδήσεις για τον δήμαρχο Ford οι οποίες κατά πάσα πιθανότητα δεν θα είχαν δημοσιοποιηθεί στο παρελθόν.

Ο κατάλογος που ακολουθεί αποτυπώνει τα στοιχεία που σύμφωνα με την επίσημη διατύπωση του Δικαστηρίου συνθέτουν την έννοια της «υπεύθυνης δημοσιογραφίας»:

Η στοιχειοθέτηση της «δημοσίου ενδιαφέροντος υπεύθυνης επικοινωνίας» γίνεται σε συσχετισμό με το εύρος ενδιαφέροντος για το επίμαχο δημοσίευμα. Είναι εφαρμοστέα όταν:

A. Το δημοσίευμα αφορά ένα ζήτημα δημοσίου ενδιαφέροντος
B. Εκείνος που το δημοσίευσε ήταν επιμελής στην προσπάθειά του να επιβεβαιώσει τον ισχυρισμό του, λαμβάνοντας υπόψιν:

- (α) Τη βαρύτητα των κατηγοριών που διατυπώνονται,
- (β) τη σημασία του ζητήματος για τη δημόσια σφαίρα,
- (γ) το επείγον του θέματος,
- (δ) τη σοβαρότητα της πηγής,

(ε) το κατά πόσον η εκδοχή του διαδίκου που προσφεύγει στο δικαστήριο για δυσφήμιση είχε διερευνηθεί και παρουσιαστεί με ακρίβεια,

(στ) το κατά πόσον δικαιολογείται να συμπεριληφθεί η δυσφημιστική δήλωση,

(ζ) το κατά πόσον το δημόσιο ενδιαφέρον της δυσφημιστικής δήλωσης έγκειται στο γεγονός ότι εκφράστηκε περισσότερο από ό,τι στον αληθές της ή μη, και

(η) οποιεσδήποτε άλλες σχετικές συνθήκες.

(επιλογή-μετάφραση: Αλκμήνη Φωτιάδου)

<http://balkin.blogspot.gr>, 19/3/2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Πώς η αρχή της 'υπεύθυνης δημοσιογραφίας' άλλαξε τη δημοσιογραφία και τη νομοθεσία περί δυσφήμισης στον Καναδά και το Ηνωμένο Βασίλειο», Rick Pildes
- «Ασυμβίβαστο βουλευτικού και υπουργικού αξιώματος», Ιωάννης Βαρβιτσιώτης
- «Η ασυλία της Χρυσής Αυγής», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Παιχνίδια με τη δικαιοσύνη και τη δημοκρατία», Γιώργος Κατρούγκαλος
- «Γνωμοδότηση περί της προτάσεως δυσπιστίας του ΣΥΡΙΖΑ στις 30/3/2014» Κώστας Χρυσόγονος

Ασυμβίβαστο βουλευτικού και υπουργικού αξιώματος

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης, *πρώην υπουργός, γενικός εισηγητής της ΝΔ κατά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001*

Η κυβέρνηση έχει αναγγείλει ότι σύντομα θα παρουσιάσει ολοκληρωμένες προτάσεις για την αναθεώρηση του Συντάγματος.

Με την ευκαιρία αυτή καταθέτω τις δικές μου σκέψεις που έχουν προέλθει από τη μακρά μου παρουσία στον δημόσιο βίο της χώρας αλλά και από τη συμμετοχή μου σε όλες τις διαδικασίες για τις αναθεωρήσεις του Συντάγματος από το 1963 μέχρι σήμερα.

Ήδη δημοσιεύθηκε η πρότασή μου για το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της Γερουσίας την οποία η κυβέρνηση εισηγείται να ιδρυθεί («Καθημερινή», 28 Φεβρουαρίου 2014).

Οι πάντες –όταν οι ίδιοι δεν είναι ενδιαφερόμενοι– κατηγορούν τις «εξυπηρετήσεις», τα κοινώς λεγόμενα ρουσφέτια. Δεν θα ήμουν ευλικρινής αν δεν αναγνώριζα ότι στη μακρά πολιτική μου διαδρομή υπήρξαν περιπτώσεις που αποδέχθηκα την πίεση που ησκείτο πάντοτε προς την κατεύθυνση αυτή.

Όμως σήμερα η αναθεώρηση του Συντάγματος μας δίνει τη δυνατότητα να περιορισθεί το φαινόμενο αυτό που μολύνει την πολιτική μας ζωή. Ύστερα από εξαντλητική μελέτη κατέληξα στην άποψη ότι το φαινόμενο αυτό θα μειωθεί αισθητά αν οδηγηθούμε στη θέσπιση ασυμβίβαστου βουλευτικής και υπουργικής ιδιότητας και ταυτόχρονης απαγόρευσης του υπουργού να είναι υποψήφιος στις αμέσως προσεχείς εκλογές σε οποιαδήποτε εκλογική περιφέρεια της χώρας.

Η λύση αυτή εμφανίζει και πολλά άλλα θετικά στοιχεία:

Πρώτον: Θα βελτιωθεί αισθητά το επίπεδο των εργασιών του Κοινοβουλίου. Διότι με την υπουργοποίηση των κατά τεκμήριο υψηλών προσόντων βουλευτών στερείται το Κοινοβούλιο από τη συμμετοχή στις εργασίες του των πλέον προσοντούχων βουλευτών με αποτέλεσμα το έργο του να είναι κατώτερο του επιθυμητού.

Δεύτερον: Ισχυροποιείται η αρχή της διατήρησης των εξουσιών, αφού πλέον άλλα πρόσωπα θα νομοθετούν και άλλα θα εκτελούν τους νόμους.

Τρίτον: Θα περιορισθούν οι πιέσεις για υπουργοποίηση των βουλευτών οι οποίες μερικές φορές φθάνουν μέχρι εκβιασμού, κυρίως όταν η πλειοψηφία στη Βουλή είναι οριακή, αφού όλοι θα γνωρίζουν ότι η ανάληψη υπουργικών καθηκόντων συνεπάγεται ταυτόχρονη απώλεια της βουλευτικής ιδιότητας, η δε παραμονή στην κυβέρνηση εναπόκειται στην κρίση του πρωθυπουργού.

Τέτατον: Ο πρωθυπουργός, γνωρίζοντας ότι ο

www.cecl.gr

Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Πώς η αρχή της 'υπεύθυνης δημοσιογραφίας' άλλαξε τη δημοσιογραφία και τη νομοθεσία περί δυσφήμισης στον Καναδά και το Ηνωμένο Βασίλειο»,
Rick Pildes
- «Ασυμβίβαστο βουλευτικού και υπουργικού αξιώματος»,
Ιωάννης Βαρβιτσιώτης
- «Η ασυλία της Χρυσής Αυγής»,
Ξενοφών Κοντιάδης
- «Παιχνίδια με τη δικαιοσύνη και τη δημοκρατία»,
Γιώργος Κατρούγκαλος
- «Γνωμοδότηση περί της προτάσεως δυσπιστίας του ΣΥΡΙΖΑ στις 30/3/2014»
Κώστας Χρυσόγονος

υπουργοποιούμενος χάνει τη θέση του στη Βουλή, είναι βέβαιο ότι θα σχηματίζει την κυβέρνησή του με μακροπρόθεσμη προοπτική. Θα αποφευχθεί έτσι το φαινόμενο των συχνών ανασχηματισμών, κυρίως για την ικανοποίηση μικροπολιτικών σκοπιμοτήτων, το οποίο όμως μειώνει δραστικά την απόδοση του κυβερνητικού έργου.

Πέμπτον: Ο βουλευτής - υπουργός καλείται ως βουλευτής να ελέγξει το έργο της κυβέρνησης στην οποίαν όμως μετέχει. Έτσι κρίνων και κρινόμενος ταυτίζονται, γεγονός το οποίο όχι μόνο είναι παράδοξο αλλά και απαράδεκτο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι και άλλες δυτικοευρωπαϊκές έννομες τάξεις (η γαλλική, η βελγική, η κυπριακή και η αυστριακή) εφαρμόζουν τον θεσμό του ασυμβίβαστου βουλευτικής και υπουργικής ιδιότητας. Η διαφορά μεταξύ τους, μάλιστα, έγκειται στο γεγονός ότι στη μεν Γαλλία και στην Κύπρο ο υπουργός χάνει τη βουλευτική του ιδιότητα, ενώ στο Βέλγιο και στην Αυστρία ο υπουργοποιούμενος βουλευτής εκπίπτει μεν από το βουλευτικό αξίωμα, το επανακτά, όμως, όταν παύσει να είναι υπουργός. Αξίζει να σημειωθεί ότι η εκδοχή αυτή υιοθετήθηκε από το Α΄ Προσυνέδριο της Νέας Δημοκρατίας στις 21 Ιανουαρίου 2000.

Σύμφωνα και με όσα προαναφέρθηκαν, θεωρώ ότι ένα σύστημα οριστικής απώλειας της βουλευτικής ιδιότητας του υπουργοποιούμενου για το υπόλοιπο της βουλευτικής περιόδου θα είναι προτιμότερο και πρακτικότερο από την προσωρινή απώλεια της ιδιότητας αυτής.

Στο βιβλίο μου «Η αναγκαία αναθεώρηση – Για ένα σύγχρονο Σύνταγμα» (εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα - 2006) έχω καταγράψει αναλυτικά τις παραπάνω σκέψεις μου σχετικά με το ασυμβίβαστο βουλευτικής και υπουργικής ιδιότητας. Σήμερα, ύστερα από νεότερες σκέψεις καταλήγω στην άποψη ότι ο υπουργός δεν θα μπορεί να είναι υποψήφιος στις αμέσως προσεχείς εκλογές σε καμία εκλογική περιφέρεια της χώρας.

Συμπερασματικά: η καθιέρωση του ασυμβίβαστου μεταξύ βουλευτικής και υπουργικής ιδιότητας συμβάλλει ουσιαστικά στη βελτίωση του επιπέδου των εργασιών του Κοινοβουλίου, αυξάνει την αποδοτικότητα της κυβέρνησης και πλήττει δραστικά το «ρουσφέτι».

πηγή: Εφημερίδα «Καθημερινή», 9/3/2014

Η ασυλία της Χρυσής Αυγής

Ξενοφών Κοντιάδης, Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου, Κοσμήτορας Σχολής Κοινωνικών Επιστημών Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, Επιστ. Δ/τής Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου

Υποστηρίχθηκε η άποψη ότι η άρση της ασυλίας των βουλευτών της Χρυσής Αυγής αποτελεί πολιτικό παιχνίδι που θα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Πώς η αρχή της 'υπεύθυνης δημοσιογραφίας' άλλαξε τη δημοσιογραφία και τη νομοθεσία περί δυσφήμισης στον Καναδά και το Ηνωμένο Βασίλειο», Rick Pildes
- «Ασυμβίβαστο βουλευτικού και υπουργικού αξιώματος», Ιωάννης Βαρβιτσιώτης
- «Η ασυλία της Χρυσής Αυγής», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Παιχνίδια με τη δικαιοσύνη και τη δημοκρατία», Γιώργος Κατρούγκαλος
- «Γνωμοδότηση περί της προτάσεως δυσπιστίας του ΣΥΡΙΖΑ στις 30/3/2014» Κώστας Χρυσόγονος

λειτουργήσει εις βάρος του δημοκρατικού πολιτεύματος. Υποστηρίχθηκε η άποψη ότι η άρση της ασυλίας των βουλευτών της Χρυσής Αυγής αποτελεί πολιτικό παιχνίδι που θα λειτουργήσει εις βάρος του δημοκρατικού πολιτεύματος. Τι θα σήμαινε όμως να μην άρει η Βουλή την ασυλία των βουλευτών; Ο θεσμός της βουλευτικής ασυλίας έχει σαφή ratio, την οποία σε ανύποπτο χρόνο ανέλυσε πειστικά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, με σειρά καταδικαστικών για την Ελλάδα αποφάσεων του. Παρ' όλα αυτά, η Βουλή συνεχίζει να προσεγγίζει την ασυλία τα τελευταία χρόνια κατά τρόπο αντιφατικό, ανάλογα με τη συγκυρία.

Μια πρώτη φάση, που διήρκεσε περίπου μία εικοσαετία, χαρακτηρίστηκε από τη συντεχνιακή επιλογή της μη άρσης της βουλευτικής ασυλίας σχεδόν σε καμία περίπτωση, ακόμη και όταν συναρτώνταν με τροχάιες παραβάσεις. Οι καταδικαστικές αποφάσεις του Στρασβούργου αντιμετωπίστηκαν τότε από τη Βουλή ως ανεπίτρεπτη παρέμβαση στα interna corporis, δηλαδή σε δικαστικά ανέλεγκτα ζητήματα εσωτερικής της λειτουργίας.

Σε μια δεύτερη φάση, που συνδέεται με το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, η δυσθυμία των πολιτών για τα προνόμια της πολιτικής τάξης οδήγησε σε συγκέντρωση υπογραφών υπέρ της κατάργησης του θεσμού. Σε αυτό ακριβώς το πολιτικό κλίμα μεταστράφηκε και η στάση της Βουλής, που πλέον εγκρίνει κατά κανόνα την άρση της ασυλίας.

Η πρόσφατη αντίθεση βουλευτών και στελεχών του ΣΥΡΙΖΑ στην άρση της ασυλίας των βουλευτών της ΧΑ ίσως αποτελεί την αφετηρία μιας νέας φάσης. Η εξέλιξη αυτή έχει σημασία και εν όψει της προαναγγελθείσας συνταγματικής αναθεώρησης.

Ωστόσο η αντίθεση στην άρση της ασυλίας για εγκλήματα που έχουν σαφή ποινικό και όχι πολιτικό χαρακτήρα, όπως η σύσταση εγκληματικής οργάνωσης, δεν μπορεί κατά το Σύνταγμα να θεμελιωθεί ούτε στην εξέταση της βασιμότητας των κατηγοριών ούτε στην εκτίμηση τυχόν πολιτικών προεκτάσεων, αλλά μόνο στην αξιολόγηση αν αφορούν πράξεις που άπτονται της βουλευτικής ιδιότητας. Η βασιμότητα των κατηγοριών είναι δουλειά της Δικαιοσύνης. Επιπλέον, το γεγονός ότι η απαγόρευση πολιτικού κόμματος δεν είναι συνταγματικά επιτρεπτή κακώς εμπλέκεται από ορισμένους στον σχετικό προβληματισμό.

πηγή: Εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ», 11/3/2014

Παιχνίδια με τη δικαιοσύνη και τη δημοκρατία

Γιώργος Κατρούγκαλος, Καθηγητής Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

Σε όλες τις χώρες οι ισχυροί της εξουσίας θέλουν να έχουν

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Πώς η αρχή της 'υπεύθυνης δημοσιογραφίας' άλλαξε τη δημοσιογραφία και τη νομοθεσία περί δυσφήμισης στον Καναδά και το Ηνωμένο Βασίλειο»,
Rick Pildes
- «Ασυμβίβαστο βουλευτικού και υπουργικού αξιώματος»,
Ιωάννης Βαρβιτσιώτης
- «Η ασυλία της Χρυσής Αυγής»,
Ξενοφών Κοντιάδης
- «Παιχνίδια με τη δικαιοσύνη και τη δημοκρατία»,
Γιώργος Κατρούγκαλος
- «Γνωμοδότηση περί της προτάσεως δυσπιστίας του ΣΥΡΙΖΑ στις 30/3/2014»
Κώστας Χρυσόγονος

προνομιακούς διαύλους επικοινωνίας με τη Δικαιοσύνη, εντός και εκτός της νομιμότητας. Δεν αντιμετωπίζονται, όμως, παντού με τον ίδιο τρόπο. Στη Γαλλία, για παράδειγμα, μόλις οι ανακριτές που διερευνούσαν την ανάμειξη Σαρκοζί σε οικονομικά σκάνδαλα αντιλήφθηκαν ότι ο πρώην πρόεδρος γνώριζε, λόγω διαρροών, απόρρητα στοιχεία της διαδικασίας, έσπευσαν να παγιδεύσουν τα τηλέφωνα του και τα τηλέφωνα του δικηγόρου του, για να εντοπίσουν τον ένοχο.

Στη δική μας χώρα, αντιθέτως, οι δικαστικές διαρροές έχουν γίνει τμήμα της πολιτικής καθημερινότητας. Το απόρρητο της προανάκρισης είναι το πιο σύντομο δικαστικό ανέκδοτο. Τα έγγραφα, πάντως, της ποινικής δικογραφίας μπορεί να γίνονται φειγβολάν από πολλές πηγές, με συνηθέστερο ύποπτο τους δικηγόρους υπεράσπισης. Δεν ισχύει, όμως, το ίδιο για τις διαρροές από τη διάσκεψη των δικαστηρίων, όπου κανείς άλλος εκτός από τους δικαστές δεν έχει πρόσβαση. Σύμφωνα με το άρθρο 251 του Ποινικού Κώδικα («Παραβίαση του δικαστικού απορρήτου»), όποιος δημοσιοποιεί ή μεταφέρει πληροφορίες για δικαστικές αποφάσεις που δεν έχουν ακόμη εκδοθεί, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

Και όμως, το τελευταίο διάστημα, οι «διαρροές» αποφάσεων με σημαντικό πολιτικό αντίκτυπο, ιδίως από το Συμβούλιο της Επικρατείας, αποτελούν τον κανόνα, με τελευταίο κρούσμα την προαναγγελία της απόφασης για την ΕΡΤ. Το κακό ξεκίνησε από την ανακοίνωση, καλοκαίρι του 2011, στο αποκορύφωμα της εξέγερσης των πλατειών και παραμονές της ψήφισης του μεσοπρόθεσμου μνημονιακού προγράμματος, ότι η Ολομέλεια έκρινε συνταγματικό το πρώτο Μνημόνιο. Προφανώς δεν μπορεί να θεωρηθεί τυχαίος ο χρόνος και η σκοπιμότητα της ανακοίνωσης μιας παρόμοιας απόφασης, η δημοσίευση της οποίας έγινε πολλούς μήνες μετά, το 2012.

Η καθιερωμένη πλέον αυτή πρακτική εμπλέκει το καλύτερο δικαστήριο που έχουμε σε ένα πολιτικό παιχνίδι που λερώνει το κύρος του και υπονομεύει την ουδετερότητα και την αξιοπιστία του. (Προφανώς δεν γίνεται λιγότερο απαράδεκτη η τακτική αυτή επειδή, ενίοτε, διαρρέουν και αποφάσεις «αντιμνημονιακές», όπως αυτή για τις αποδοχές των ενστόλων.) Σε συνδυασμό δε με την εξίσου απαράδεκτη καθυστέρηση έκδοσης αποφάσεων επί υποθέσεων με αυτόχρημα πολιτικό και κατεπείγοντα χαρακτήρα, όπως η επιστράτευση των απεργών του Μετρό και της εκπαίδευσης, αποκτά εκρηκτικό χαρακτήρα.

Ακόμη πιο επικίνδυνα φαίνεται να είναι τα παιχνίδια που επιχειρεί η κυβέρνηση να παίξει με τον Άρειο Πάγο σε σχέση με τη Χρυσή Αυγή. Εδώ τον πρώτο ρόλο έχουν αναλάβει, ως φερέφωνα, οι συστημικές εφημερίδες, οι οποίες ήδη ανακοινώνουν, ως αυτοεκληρούμενη προφητεία, την επικείμενη απαγόρευση λειτουργίας του νεοφασιστικού

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Πώς η αρχή της 'υπεύθυνης δημοσιογραφίας' άλλαξε τη δημοσιογραφία και τη νομοθεσία περί δυσφήμισης στον Καναδά και το Ηνωμένο Βασίλειο», Rick Pildes
- «Ασυμβίβαστο βουλευτικού και υπουργικού αξιώματος», Ιωάννης Βαρβιτσιώτης
- «Η ασυλία της Χρυσής Αυγής», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Παιχνίδια με τη δικαιοσύνη και τη δημοκρατία», Γιώργος Κατρούγκαλος
- «Γνωμοδότηση περί της προτάσεως δυσπιστίας του ΣΥΡΙΖΑ στις 30/3/2014» Κώστας Χρυσόγονος

κόμματος ή τη μη αναγόρευση υποψηφίων του λόγω των ποινικών διώξεων εις βάρος της ηγεσίας του.

Κάτι τέτοιο, όμως, αποκλείεται απολύτως από το Σύνταγμά μας, το οποίο δεν επιτρέπει να τεθεί κόμμα εκτός νόμου. Ακόμη και όσοι (λίγοι) συνταγματολόγοι έχουν διατυπώσει αντίθετη άποψη, τη συνδέουν με μεταρρύθμιση του υφιστάμενου συνταγματικού ή νομικού πλαισίου, που είτε θα προβλέπει πρόσθετα κωλύματα εκλογιμότητας (π.χ. παραπομπή με αμετάκλητο βούλευμα για κακούργημα) είτε νέα αρμοδιότητα του Α' Τμήματος του Αρείου Πάγου ως προς τη διερεύνηση της ειλικρίνειας της προβλεπόμενης δήλωσης συμμόρφωσης προς το Σύνταγμα, που υποβάλλει η ηγεσία των κατερχομένων στις εκλογές κομμάτων.

Όπως έχει σήμερα η κατάσταση, η αρμοδιότητα του Α' Τμήματος του Αρείου Πάγου να ανακηρύττει τις κομματικές υποψηφιότητες είναι καθαρά διοικητική, όχι δικαστική. Με απλά λόγια, δηλαδή, το Ανώτατο Δικαστήριο δεν μπορεί να εξετάσει το ζήτημα της συμφωνίας ή όχι της δράσης ενός κόμματος με το Σύνταγμα, απλώς ελέγχει εάν έχουν κατατεθεί εκ μέρους του τα προβλεπόμενα από το νόμο δικαιολογητικά. Αλίμονο, άλλωστε, εάν το μείζον θέμα της απαγόρευσης λειτουργίας κόμματος μπορούσε να κριθεί με συνοπτικές διαδικασίες. Όπου συνταγματικά προβλέπεται παρόμοια δικαστική αρμοδιότητα, οι σχετικές δίκες κρατούν χρόνια. (Από το 1951 έως το 1956 συζητούσε το –ταχύ στην εκδίκαση, γενικά– Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας την απαγόρευση του Κομμουνιστικού Κόμματος.)

Η πολιτική δράση της Χρυσής Αυγής πρέπει να αντιμετωπίζεται με τη σύγκρουση των ιδεών και την κοινωνική της απομόνωση, όχι με τον εισαγγελέα. (Άλλο, φυσικά, το ζήτημα να τιμωρηθούν παραδειγματικά οι εγκληματικές πράξεις μελών και στελεχών της.) Οι μεθοδεύσεις απαγόρευσής της δεν βλάπτουν την ίδια, αλλά τη Δημοκρατία. Βεβαίως, κάτι τέτοιο δεν προβληματίζει τους κύκλους της Νέας Δημοκρατίας που προωθούν τα σενάρια αυτά, με προφανή μικροκομματική σκοπιμότητα να προσεταιριστούν τους άστεγους ψηφοφόρους της. Άλλωστε, οι ίδιοι είναι αυτοί που έχουν ενσωματώσει στη ρητορική τους σχεδόν ολόκληρη την ακροδεξιά της ατζέντα.

πηγή: Εφημερίδα «Ελευθεροτυπία», 11/3/2014

Γνωμοδότηση περί της προτάσεως δυσπιστίας του ΣΥΡΙΖΑ στις 30/3/2014

Κώστας Χρυσόγονος, Καθηγητής Νομικής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

www.cecl.gr
Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Πώς η αρχή της 'υπεύθυνης δημοσιογραφίας' άλλαξε τη δημοσιογραφία και τη νομοθεσία περί δυσφήμισης στον Καναδά και το Ηνωμένο Βασίλειο», Rick Pildes
- «Ασυμβίβαστο βουλευτικού και υπουργικού αξιώματος», Ιωάννης Βαρβιτσιώτης
- «Η ασυλία της Χρυσής Αυγής», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Παιχνίδια με τη δικαιοσύνη και τη δημοκρατία», Γιώργος Κατρούγκαλος
- «Γνωμοδότηση περί της προτάσεως δυσπιστίας του ΣΥΡΙΖΑ στις 30/3/2014» Κώστας Χρυσόγονος

Ερώτημα

Ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης κ. Αλέξης Τσίπρας μου έθεσε το ερώτημα εάν είναι επιτρεπτή η υποβολή πρότασης δυσπιστίας ατομικά κατά υπουργού πριν από την παρέλευση εξαμήνου αφότου η Βουλή απέρριψε πρόταση δυσπιστίας κατά της κυβέρνησης, μέλος της οποίας είναι ο υπουργός.

Απάντηση

Ι. Στην παρ. 2 του άρθρου 84 του Συντάγματος ορίζεται: «*Η Βουλή μπορεί με απόφασή της να αποσύρει την εμπιστοσύνη της από την Κυβέρνηση ή από μέλος της. Πρόταση δυσπιστίας μπορεί να υποβληθεί μόνο μετά την πάροδο εξαμήνου αφότου η Βουλή απέρριψε πρόταση δυσπιστίας. ...*».

Το δεύτερο εδάφιο της παραπάνω διάταξης θέτει τον κανόνα ότι για να υποβληθεί πρόταση δυσπιστίας πρέπει να έχει παρέλθει τουλάχιστον εξάμηνο από την απόρριψη της προηγούμενης. Ο κανόνας αυτός έχει βεβαίως νόημα μόνον όταν πρόκειται για την υποβολή νέας πρότασης δυσπιστίας κατά της ίδιας κυβέρνησης. Είναι αυτονόητο ότι, εάν εντός του εξαμήνου ορκιστεί νέα κυβέρνηση, ουδόλως κωλύεται η υποβολή πρότασης δυσπιστίας κατά αυτής. Με άλλα λόγια, η εφαρμογή του κανόνα προϋποθέτει την ταυτότητα του καθ' ου η πρόταση.

Για τον ίδιο ακριβώς λόγο, ο παραπάνω κανόνας δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση υποβολής διαδοχικών προτάσεων κατά της κυβέρνησης συλλογικά και κατά μέλους της ατομικά, οπότε επίσης δεν συντρέχει ταυτότητα του καθ' ου η πρόταση. Όπως έχω υποστηρίξει σε ανύποπτο χρόνο, η εξάμηνη προθεσμία δεν εφαρμόζεται παρά μόνο για ταυτόσημες ως προς τον καθ' ου προτάσεις, έτσι ώστε η απόρριψη πρότασης δυσπιστίας κατά της κυβέρνησης να μην εμποδίζει την υποβολή πρότασης δυσπιστίας κατά μέλους της πριν την πάροδο εξαμήνου (Κ. Χρυσόγονος, Συνταγματικό δίκαιο, Εκδ. Σάκκουλα 2003, σ. 555).

Την άποψη αυτή, μολονότι είχε υποστηριχθεί παλαιότερα και η αντίθετή της (βλ. Π. Παραρά, Σύνταγμα 1975 – Corpus, τόμ. ΙΙΙ, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 1999, σ. 203), επιβεβαιώνει και η πλέον πρόσφατη μονογραφία για την κυβερνητική ευθύνη που διαθέτει η ελληνική βιβλιογραφία. Σ' αυτήν αναφέρεται, επί λέξει, ότι «η προθεσμία αυτή δεν ισχύει, όταν η προγενέστερη πρόταση μομφής δεν αφορούσε το υπουργικό συμβούλιο στο σύνολό του ή τον πρωθυπουργό, αλλά μεμονωμένο μέλος της κυβέρνησης... Αν, δηλαδή, απορριφθεί πρόταση μομφής που στρέφεται κατά της κυβέρνησης, δεν παρεμποδίζεται η υποβολή νέας, που στοχεύει στην απομάκρυνση υπουργού, εντός του εξαμήνου» (Ιφ. Καμτσιίδου, Το κοινοβουλευτικό σύστημα. Δημοκρατική αρχή και πολιτική ευθύνη, Εκδ. Σαββάλα 2011, σ. 267).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Πώς η αρχή της 'υπεύθυνης δημοσιογραφίας' άλλαξε τη δημοσιογραφία και τη νομοθεσία περί δυσφήμισης στον Καναδά και το Ηνωμένο Βασίλειο», Rick Pildes
- «Ασυμβίβαστο βουλευτικού και υπουργικού αξιώματος», Ιωάννης Βαρβιτσιώτης
- «Η ασυλία της Χρυσής Αυγής», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Παιχνίδια με τη δικαιοσύνη και τη δημοκρατία», Γιώργος Κατρούγκαλος
- «Γνωμοδότηση περί της προτάσεως δυσπιστίας του ΣΥΡΙΖΑ στις 30/3/2014» Κώστας Χρυσόγονος

Εξάλλου, η παραπάνω άποψη επιβεβαιώνεται κατ' ουσίαν και από δύο περαιτέρω επιχειρήματα, ένα τελολογικό και ένα συστηματικό. Καταρχάς, προφανής σκοπός της περί εξαμήνου διάταξης του άρθρου 84 παρ. 2 Συντ. είναι η διασφάλιση της κυβερνητικής σταθερότητας, η οποία όμως μόνον από ενδεχόμενη αποδοχή πρότασης δυσπιστίας κατά της κυβέρνησης συλλογικά κινδυνεύει και όχι από την αποδοχή τέτοιας πρότασης ατομικά κατά υπουργού. Στη δεύτερη περίπτωση ο υπουργός υποχρεούται μεν σε παραίτηση, η συνταγματική ωστόσο θέση της κυβέρνησης συλλογικά ουδόλως θίγεται.

Περαιτέρω, από τη διάταξη του άρθρου 85 Συντ., σύμφωνα με την οποία «τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, καθώς και οι Υφυπουργοί είναι συλλογικώς υπεύθυνοι για τη γενική πολιτική της Κυβέρνησης και καθένας από αυτούς για τις πράξεις ή παραλείψεις της αρμοδιότητάς του», προκύπτει ότι διακρίνεται σαφώς η ατομική πολιτική ευθύνη των μελών της κυβέρνησης έναντι της συλλογικής ευθύνης της ίδιας της κυβέρνησης (βλ., ενδεικτικά, *Eu. Βενιζέλου*, Μαθήματα συνταγματικού δικαίου, 2^η έκδ., Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 2008, σ. 559, *Κ. Μαυριά*, Συνταγματικό δίκαιο Ι, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 2000, σ. 543, *Δ. Θ. Τσάτσου*, Συνταγματικό δίκαιο, τόμ. Β', Οργάνωση και λειτουργία της πολιτείας, 2^η έκδ., Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 1993, σ. 292 επ.). Επομένως, η απόδοση ατομικής πολιτικής ευθύνης με την υποβολή πρότασης δυσπιστίας κατά ορισμένου μέλους της κυβέρνησης είναι σαφώς διακεκριμένη έναντι της απόδοσης πολιτικής ευθύνης συλλογικά στην κυβέρνηση.

II. Σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ. 3 του Κανονισμού της Βουλής, αν διαπιστωθεί ότι η πρόταση υπογράφεται από τον ελάχιστο απαιτούμενο αριθμό βουλευτών, η Βουλή διακόπτει τις (νομοθετικές ή άλλες) εργασίες της και επακολουθεί η έναρξη συζήτησης της πρότασης. Η κατά τη διάταξη αυτή διαπίστωση γίνεται προφανώς από το Προεδρείο της Βουλής και η αρμοδιότητα του τελευταίου εξαντλείται σ' αυτήν. Ούτε στο άρθρο 142 ούτε στα άρθρα 11 και 12 και 14 του Κανονισμού, τα οποία καθορίζουν τις αρμοδιότητες του Προέδρου, των λοιπών μελών του Προεδρείου και της Διάσκεψης των Προέδρων, περιέχεται οποιαδήποτε πρόβλεψη περί δυνατότητας του Προεδρείου (ή της Διάσκεψης των Προέδρων) να απορρίψει το ίδιο πρόταση δυσπιστίας, επειδή κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας των μελών του Προεδρείου (ή της Διάσκεψης των Προέδρων) ή προσωπικά του Προέδρου η πρόταση αυτή δεν πληροί τις προϋποθέσεις των άρθρων 84 του Συντάγματος και 142 του Κανονισμού της Βουλής σχετικά με τον χρόνο υποβολής της. Μόνη αρμόδια να απορρίψει την πρόταση δυσπιστίας, σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, είναι η Ολομέλεια της Βουλής, αφού εννοείται προηγηθεί συζήτησή της με τους όρους της παρ. 4 του άρθρου 142 του Κανονισμού της Βουλής.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Πώς η αρχή της ‘υπεύθυνης δημοσιογραφίας’ άλλαξε τη δημοσιογραφία και τη νομοθεσία περί δυσφήμισης στον Καναδά και το Ηνωμένο Βασίλειο»,
Rick Pildes
- «Ασυμβίβαστο βουλευτικού και υπουργικού αξιώματος»,
Ιωάννης Βαρβιτσιώτης
- «Η ασυλία της Χρυσής Αυγής»,
Ξενοφών Κοντιάδης
- «Παιχνίδια με τη δικαιοσύνη και τη δημοκρατία»,
Γιώργος Κατρούγκαλος
- «Γνωμοδότηση περί της προτάσεως δυσπιστίας του ΣΥΡΙΖΑ στις 30/3/2014»
Κώστας Χρυσόγονος

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Προγράμματα

- Χαρτογράφηση των συστημάτων παιδικής προστασίας στην Ευρώπη

Συμπέρασμα

Η απόρριψη πρότασης δυσπιστίας κατά της κυβέρνησης δεν εμποδίζει την υποβολή πρότασης δυσπιστίας κατά μέλους της πριν την πάροδο εξαμήνου και πάντως μόνη αρμόδια να τη συζητήσει και στη συνέχεια να την απορρίψει είναι η Ολομέλεια της Βουλής, εφόσον η πρόταση φέρει τις υπογραφές τουλάχιστον του ενός έκτου του συνόλου των βουλευτών.

πηγή: <http://chrysogonos.blogspot.gr/2014/03/3032014.html>

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Προγράμματα

- Χαρτογράφηση των συστημάτων παιδικής προστασίας στην Ευρώπη

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου (σε συνεργασία με την ΕΕΔΑ, το ΚΕΜΟ και το Κέντρο «Αντιγόνη»), ως εθνικό σημείο επαφής του Ευρωπαϊκού Δικτύου για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα (FRANET) του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (European Union Agency on Fundamental Rights - FRA) έχει αναλάβει την εκπόνηση της μελέτης με τίτλο «Χαρτογράφηση των συστημάτων παιδικής προστασίας στην Ευρώπη».

Ο κύριος στόχος της έρευνας είναι να χαρτογραφήσει το γενικό πεδίο εφαρμογής, τις δομές, τους φορείς και τις λειτουργίες των συστημάτων προστασίας του παιδιού και στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ, σε σχέση με τις διαφορετικές ανάγκες των πληθυσμιακών ομάδων. Μέσω της μελέτης επιδιώκεται η καταγραφή του νομοθετικού πλαισίου και των σχετικών πολιτικών, ο προσδιορισμός τυχόν νομοθετικών κενών ή ελλείψεων σε αυτά τα πεδία, καθώς και οι προκλήσεις που τυχόν συναντώνται κατά την εφαρμογή των νομοθετικών επιταγών και των πολιτικών δράσεων. Παράλληλα στόχος είναι η συγκέντρωση και καταγραφή πληροφόρησης σχετικά με τη δραστηριοποίηση και τη συνεργασία εθνικών οργανώσεων και φορέων με δράσεις που αφορούν την προστασία και τα δικαιώματα των παιδιών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Εκδηλώσεις

- «Κοινωνικό έλλειμμα-Έλλειμμα δικαιωμάτων; Τι (δεν) κάνει η Ευρώπη της κρίσης», Δευτέρα 12 Μαΐου 2014, ώρα 18:30

New Blog:

- Constitution-Making and Constitutional Change

Εκδηλώσεις

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου - Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, σε συνεργασία με την Friedrich-Ebert-Stiftung, διοργανώνει ανοικτή εκδήλωση με θέμα «Κοινωνικό έλλειμμα-Έλλειμμα δικαιωμάτων; Τι (δεν) κάνει η Ευρώπη της κρίσης», Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών, 12 Μαΐου 2014, ώρα 18:30

Ομιλητές

Peter Schiffauer, Καθηγητής στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Hagen, Νομικός σύμβουλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Δημήτρης Χριστόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου, Αντιπρόεδρος Διεθνούς Ομοσπονδίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Κώστας Χρυσόγονος, Καθηγητής στη Νομική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Βασίλης Χριστιανός, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Διευθυντής του Κέντρου Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου (έχει προσκληθεί)

Συντονιστής

Α.-Ι. Δ. Μεταξάς, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

New Blog: Constitution-Making and Constitutional Change

The International Association of Constitutional Law (IACL) convenes a Research Group for the study of constitution-making and constitutional change from a comparative aspect. The group assembles constitutional scholars interested in the wide variety of issues stemming from constitutional design making throughout the world. The group aims to explore the procedures used for the enactment of new constitutions and for formal constitutional amendment, as well as the substantive content of constitutional change, and to address issues of constitutional design.

Following the period between 1995 and 2003, where many new constitutions emerged, there is a new wave of constitution-

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

New Blog:

- Constitution-Making and Constitutional change

making following the Arab Spring and the global financial crisis. New challenges are set, ranging from new methods of democratic participation in constitution-making processes to the way in which transition to democracy is best achieved. The role of comparative approaches is revisited with regard to the importance of local culture in constitution-making, especially in setting up the basic rules of the polity.

The research of the group focuses on a set of issues entailing how deliberative bodies work, the role of evidence and evidence-based decision making tools, the role of experts and transnational influence, the use of new technology as consensus-building devices, how aged constitutions change, the influence exerted by the universalization of fundamental rights protection, what determines choice of constitutional provisions, post-conflict-settings, regime transitions, post-crises constitutional change, constitutional language and design of provisions, choices with regard to amending formulae, options regarding the choice of polity etc.

From the aspect of comparative constitutional theory different questions are equally crucial. Such questions entail the way in which differences between civil law and common law traditions affect modes of constitutional change, how volatility of the political system relates to constitution-making, the emergence of a tendency towards less complex amending processes, the interaction of the role of the people, the role of political elites and judges in constitutional change, procedural and material limits to constitutional amendments, unconstitutional constitutional amendments and judicial review of amendments.

Aiming thus to address constitution-making both at the level of constitutional theory and at the level of the practical aspects of constitution-writing, the group welcomes both constitutional scholars and constitutional designers.

Contact person: Xenophon Contiades, *Professor of Public Law and Dean, University of Peloponnese, Managing Director, Centre for European Constitutional Law*

email: xcontiades@hotmail.com, centre@cecl.gr

Blog master: Alkmene Fotiadou, *Dr. iur., Centre for European Constitutional Law*

email: alkmenef@gmail.com

<http://constitutional-change.com>

www.cecl.gr
Επικοινωνία: centre@cecl.gr